

LEDERS TALE PÅ KIRKEMØTET 2019

Statsråd, medlemmer av Familie- og kulturkomiteen, gjester, kirkemøtemedlemmer

Velkommen til Kirkemøtet 2019!

Kirken har mange rom

Da jeg var fire år gammel, klatret jeg opp på prekestolen i Drøbak kirke og leverte denne prekenen: «Forskjellen på Jesus og julenissen, er at når julenissen kommer, spør han: «Er det noen snille barn her?» Men når Jesus kommer, spør han: «Er det noen slemme barn her?» For Jesus er mest glad i de slemme barna.»

Torsdag kveld satt jeg i Holmlia kirke og hørte Ole Paus synge O helga natt. Med stemmen raspet og krakelert av levd liv. Som et rop fra en hutrende sjel. Men med en visshet om at det finnes en å klore seg fast til når alt annet brister. Da Ole Paus på 80-tallet ble oppfordret av Erik Hillestad til å synge salmer, skjønte vi hva det gjør med en salme når den synges nedenfra. Det var ganske mange som den gangen opplevde at salmene da åpnet seg for oss. Vi kunne lande i dem med et brak, med hele våre liv, med alle våre nederlag og hele vår lengsel og vår hjemløshet. Takk Gud for salmene. Og takk Gud for at det er rom i kirken for stemmen til en oppløpen fireåring og en grånende mann med gitar.

Det er liv i kirken

Kirken er over alt. Det er 1633 kirkebygg i den norske kirke. De

står der som kulturelle fotavtrykk over hele landet, som synlige tegn på tilhørighet, historie og fornyelse – med rom for alle som ønsker å høre til. Der det er folk, er det kirke. Og kirken er til stede og bidrar. Og ikke bare Den norske kirke. Det er mange kirkesamfunn i Norge som bidrar og bygger og skaper liv og rom. Kirkesamfunn i Norge samarbeider og bygger fellesskap. Ikke minst er det økumeniske fellesskapet i Norges Kristne Råd viktig. Kirkefamilien i Norge er stor, og bekrefter igjen og igjen at det er bedre å snakke sammen enn å ikke snakke sammen. Folkekirke handler om to ting: Gud og folk.

Kirke bygger lokalsamfunn. Prøv denne tankeleken: Fjern det kirken bidrar med: eldretreff, barnekor, sjelesorg, flyktningekvelder, konserter, samtalekvelder, onsdagsmiddag, babysang. Jeg vil tørre å påstå at nesten alle steder ville blitt mye fattigere om kirken plutselig forsvant. Hører dere, politikere, å satse på kirken er god distriktpolitikk. Også! Kirken bygger nabolag. Det er vi jo forpliktet på. «Love thy neighbour» heter det på engelsk. Og derfor skal vi gjøre nettopp det. Jeg blir varm og stolt og rørt hver gang jeg møter kirkelig tilsatte som sørger for at kirken er selvfølgelig til stede i nabolaget. Åse Brandvold skriver om nettopp det i boken *Et åpent hus*, som er skrevet i forbindelse med at Grønland kirke i Oslo nylig var 150 år: «*Fortsatt deltar et flertall av Tøyenelevne på den årlige skolegudstjenesten. Antallet som kommer til gudstjeneste julaften, øker for hvert år. Bare ved sin monumentale tilstedeværelse, er Grønland kirke noe mer enn*

trossamfunnet til en minoritet. Det er også en møteplass som bygger bro og som står fjellstøtt på frelserens kjærlighetsbud om å elske naboen.»

Skal kirken være Guds sted på jord, må den kobles sammen med denne verden og det samfunn vi lever i. I både nært og stort. Og den må romme hele våre liv. Kåre Rånes har kalt Den norske kirke en livsløpskirke. Det synes jeg er godt og beskrivende *ord*. Kirken er med oss i vår yre glede og vår svarte sorg. Kirken gir et rom for å feire: at et barn er født, at barnet er i ferd med å bli voksent, at to vil dele livet og kjærligheten. Kirken gir rom for avskjed, sorg og tomhet.

Kirken har rom

Og kirken har rom. For historien om våre liv, satt inn i sammenhengen evangeliet spenner over dem. Og vissheten om at Gud aldri har vært reservert for de få. For i kirken er det mange rom. Tydelige rom. Det så vi et eksempel på da Den norske kirkes LHBT-utvalg startet opp sitt arbeid i januar. Utvalget er i gang og jobber på bred front. Det ledes av Eleanor Brenna. Dette utvalget er historisk. Og det er både viktig og nødvendig. Utvalget skal bistå Kirkerådet i arbeidet med å tilrettelegge for kompetanseheving på LHBT-tematikk, særlig relatert til arbeidsmiljø- og tilsettingsaker. Det skal gjennomføres en

arbeidslivsundersøkelse. Det skal utvikles et kurs- og samtaleopplegg.

Jeg er positivt utålmodig etter å se resultatene av dette arbeidet.

Livsløpskirken har rom.

Det er rom for dem som elsker hverandre:

Disse to ble viet i Haslum kirke 2. februar i år.

Kirken har rom for den som vokser i alder og visdom.

Det jobbes godt med konfirmasjon over hele landet.

Ett eksempel er Samisk kirkeråd, som tilbyr landsdekkende konfirmasjonsleir. Tre bispedømmer står bak, Nord-Hålogaland, Sør-Hålogaland og Nidaros. Gjennom samtaler og refleksjon over bibeltekster rettes søkelyset på samisk identitet og fellesskap. Også et nødvendig og viktig tiltak.

Den norske kirkes har 3,7 millioner medlemmer. Den norske kirke er en av kirkene i Europa med størst oppslutning. Det er 7355 ansatte og 100.000 frivillige. De gir liv til kirkens mange rom.

Kirken trenger diakoner som kan formidle Guds kjærlighet og nåde og nå ut der folk er. For eksempel prosjekt 13-20 i Bærum. Et samtaletilbud til ungdommer som er tatt for nasking, på kjøpesenteret, initiert av kirken, i samarbeid med skole, politi og barnevern. Med avleggere i Groruddalen, Bergen og Ullensaker.

Dette er Helene 11 år. Sist søndag var hun for første gang organist under gudstjenesten i Namsos.

Kirken trenger kirkemusikere og kulturarbeidere som kan formidle kunst og kultur. Kirken trenger kateketer som kan formidle bibelens fortellinger slik at barn og unge kan vokse i troen.

Kirken trenger frivillige som bidrar til å skape kirke for alle. Kirken trenger folkevalgte på alle nivå som tar ansvar for å åpne kirkedøren, både fysisk og billedlig. Som gir tilgang til rom og lokaler og støtter initiativ som bidrar til at flere blir nysgjerrige på «denne kjerka» og finner glede i fellesskapet.

Kirken trenger prester som er gode teologer og som har evnen til å formidle evangeliet på nytt og på nytt – midt inn i livene våre. Slik at kirken får være en ramme om de store handlingene. En livsløpskirke.

Kirken trenger ledere: kirkeverger og proster og biskoper og valgte ledere som legger til rette for at kirkens rom kan fylles med liv.

Det er liv i kirken. Det er rom. For mening og mangfold og alt livet bringer. Også når livet krasjer, håpet blir borte og fargene forsvinner. Når en fylles av en hjemløs leting etter mening, en tvil som blir sterkere enn tro. Også dette har sin rettmessige plass i kirken. For Jesus har sagt: "Kom til meg, alle som strever ...".

Derfor har kirken også rom for samtalen. For den åpne, lyttende samtalen. Men vi må sørge for at diakoner og prester har kompetanse som ruster dem til å være til stede i lokalsamfunnet med åpne dører for alle som trenger det. I ordinasjonsløftet inngår sjelesorgen. Derfor er jeg glad for at bispemøtet løfter dette feltet i sin kompetanseplan.

Det er mye å glede seg over. Men det er ingen grunn til å lene seg tilbake. For mange tall synker. Det har blinket røde lys ved dåpstallene i mange år. Det har tatt oss forstemmende lang tid å virkelig innse alvorret. Men vi har tatt poenget nå. I 2019 er dåp et av Kirkerådets særlige satsinger. Heldigvis er det folk rundt om i kirken som så varsellampene tidligere...

Dette er Theus, 15 år gammel. Han bestemte seg for å bli døpt i forbindelse med sin konfirmasjon denne våren.

I dåpen tas vi inn i kirken – og inn i nåden. Dåpen er ingen fortjenestemedalje. Den er ingen bekreftelse for vel utført gjerning eller høy moral eller uselvvisk livsførsel. Derfor løfter Jesus frem barnet som et forbilde. «Den som ikke tar imot...» Og derfor er dette dåpen: vi tar imot den nåde som øses over oss, vi tar imot i tillit. Ingenting trenger vi å prestere.

Er vi stolte nok av dåpen? Løfter vi den opp og frem – som for eksempel her i Trondheim, der fellesråd og menigheter sammen har satset på reklamefilm om dåp på byens kinoer? Foreløpige tall viser at flere tar kontakt for å spørre om dåp enn før. Også i Sandnes har de jobbet systematisk og veldig godt med dåp – og

sett at det virker. Det handler blant annet om målrettet og strategisk arbeid over lengre tid og på tvers av enhetslinjer. Men: Har vi nok rom for nytenkning? Våger vi å ta beslutninger som kan være smertefulle? Eller se kritisk på vår egen praksis når statistikken går i feil retning? I årevis har vår medisin vært å gjøre mer av det samme. Men dåpstallene har fortsatt å synke. Har vi rom for dem som utfordrer og tenker nytt? Gis de plass? Eller holder vi oss med et regelverk så stivbeint at det spenner bein for nyskaping og innovasjon? Kanskje må vi som utgjør det øverste organet i Den norske kirke bruke noe av tiden her til å tenke nøye gjennom hva vi må styre og regulere for å skape best mulig vilkår for det lokale kirkelivet. Kanskje er det mindre enn vi tror.

Kirkeordning

For 14 år siden vedtok Kirkemøtet at alle tilsatte i kirken skal ha samme arbeidsgiverlinje. Siden er vedtaket blitt bekreftet flere ganger. Etter at den statlige delen av Den norske kirke ble eget rettssubjekt, kan målet realiseres. To linjer skal bli en kirkelig organisasjon som henger sammen, som er så helhetlig som overhodet mulig. Så er det et stort men: I disse 14 årene har folkevalgte arbeidsgivere og tilsatte i kirken vært uenige om veivalg for fremtidig arbeidsgiverlinje og om fremtidens kirkeordning. Vi – kirkemøtet - må ha et helhetskirkelig perspektiv. Og det i seg selv er et krevende kunststykke. Uenigheten gjennom mange år har satt sitt preg på kirken. Dette har vært en stor energilekkasje.

Vår oppgave nå er få til enhet og fellesskap. Det må skje med bevissthet om at det finnes ubalanse i makt og innflytelse. For det er i Den norske kirke nettopp en maktpolitisk ubalanse, som ligger i at de som skal fatte beslutninger om en fremtidig kirkeordning, også representerer den ene arbeidsgiverlinjen i kirken.

For å utøve kirkelig ledelse i dette perspektivet må det skapes tillit. Gjennom å lytte, gjennom å snakke sammen, og gjennom vedtak som viser at vi forholder oss til HELE kirken. Vi er gitt et ansvar. Vi må tenke helhetlig.

Kirkerådet legger på dette møtet frem et forslag til kirkeordning, et regelverk som skal erstatte kirkeloven, når den nye trossamfunnsloven trer i kraft. Vi har tatt gjeldende regelverk og gjort tilpasninger. Den ordningen vi vedtar nå vil ha et midlertidig preg. Og vi må raskt videre. Derfor ber vi om mandat til å gjøre nettopp det: gå videre for å finne frem til en kirkeordning som kan samle hele kirken. Kirkerådet legger altså ikke opp til en skrittvis utvikling over mange år: Årsaken er enkel: en kan ikke ha en skrittvis utvikling når en ikke har bestemt hvor man skal.

Det har vært krevende å stå i en langvarig prosess der det er usikkerhet knyttet til fremtidens organisering. Dette gjelder folks jobb og hverdag, og jeg kjenner på en utålmodighet etter å bli en organisasjon som henger bedre sammen. Der kirkeordningen er skrudd sammen for å tjene soknet. For å sikre lokaldemokrati. For å kunne være en god, kompetent og forutsigbar arbeidsgiver. Og for å frigjøre tid og ressurser til å være kirke.

Rom for alle

En kirke som vet hvor den har sitt sentrum våger å være åpen også mot alt som kan oppleves som fremmed. Bare den kirke som er usikker på sin egen identitet og gudstilhørighet har behov for å sette grenser og lage høye dørterskler. Evangeliets anstøt ligger ikke ved dørstokken, men ved korset!

I hundrevis av år har Den norske kirke formidlet budskapet om tro og håp. Om å vise barmhjertighet i det nådeløse, om å elske der hatet råder. Om å åpne døren for den fremmede.

Vi mener jo at DET er verdens beste historie. Jesus Kristus som frelser og forsoner for alle. Alltid. Alle steder. Som livets salt og som verdens lys.

Skal vi fremstå troverdige i vår egne historiefortelling må vi eie den selv. Vi må stole på det vi har og det vi er. Vi må være trygge på vår egen identitet som motkultur og tradisjonsbærer. Da kan vi bety noe for samfunnet rundt oss.

Rom for mange meninger

Kirken skal være til stede i samfunnsdebatten. Også når den for noen glir over i det politiske. Det finnes ikke alltid enkle svar.

Kirken er forpliktet til å la sin stemme høres i klimakampen: «Er det ikke nok at dere får gå på det beste beitet, om dere ikke også skal trække ned resten av beitemarkene? Er det ikke nok at dere får drikke det klare vannet, om dere ikke skal grumse til resten med føttene også?» sier Esekiel.

Jeg er ikke i tvil om at han hadde oppfordret kirken til å støtte Greta Thunberg, hadde han hatt mulighet til det...

Og Esekiel følges opp av Amos:» For jeg kjenner til de [...] de talløse syndene deres, dere som [...] avviser fattige i porten. [...] La rett velle fram som vann og rettferd lik bekker som aldri blir tørre.» Det er vel grunn til å anta at vannføringen i rettferdighetens elv ikke er liten. Men vi har ikke noe valg. Kirkens stemme må være tydelig. Og den må bidra til dialog – ikke det motsatte. Derfor vil jeg takke biskopene for uttalelsen om abort som kom for noen uker siden. Den åpner for dialog og tar inn over seg de nesten uløselige dilemmaene. Biskopene var modige ved å være så tydelige på den urett som er begått mot kvinner – samtidig som de løftet frem fosterets verdi. De minnet om at vi aldri må glemme å behandle hverandres syn med respekt. Det mener jeg at bispemøtet har bidratt til. Og det trengs!!

For de siste årene har vi sett en brutalisering av samfunnsdebatten. Det vokser frem ekkokamre. Det har utviklet seg en debattkultur hvor man gjør egne standpunkt ugjennomtrengelige for korrigerende fakta. Flere land er seg selv nok. Demokratiet er under press og utfordres mange steder i verden.

Vi ser eksempler på at hatefulle ytringer har fått ny frimodighet. Og fornyet legitimitet. Også i religiøse sammenhenger. Og vi vet at når grupper av mennesker dehumaniseres, er veien til vold kort.

Senest så vi det i Christchurch, der 50 muslimer, samlet til bønn, ble brutalt myrdet. Denne terrorhandlingen opprører oss, og vi gjenkjenner i fortvilelse det hatet som rammet Norge 22. juli

2011. Vi ser hatet uttrykt i sosiale medier daglig, mot muslimer, innvandrere, LHBT-personer og mot politikere.

Angrepet mot troende i Christchurch var dessverre ikke unikt. Det har vært mange angrep på troende i sitt gudshus de senere årene. Det skaper utrygghet. Slik terroren på New Zeeland også har gjort at norske muslimer er blitt litt mindre trygge. Derfor er det all grunn til å takke Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn for aksjonen #tryggibønn. På fredag arrangerte tros- og livssynssamfunn i Norge en aksjon utenfor Islamic Cultural Centre-moskeen i Oslo. Tros- og livssynssamfunnene i STL demonstrerte aktivt at vi er mange som står sammen om retten til å være troende, eller ikke-troende, i trygghet. Det handler om solidaritet på tvers av tro. Og det handler om kamp mot hatefulle ytringer – og volden som følger dem.

Kirken skal alltid stå opp mot urett. Kirkens språk skal være myndig og tydelig. Kirkens svar skal alltid og kompromissløst være barmhjertighet, medmenneskelighet og kjærlighet. Dette er ikke naive verdier. De kan være blodig realistiske. Kirken skal stå som en motkultur som ikke lar seg kneble.

Takk til Ungdommens kirkemøte for tydelighet og nødvendige perspektiver i UKM saken om Kirkens møte med fremmedfrykt. Kirken skal være midt i samfunnet, den skal den gi stemme til den som trykkes ned, gjemmes bort, utnyttes eller betraktes som mindre verdt. Kirken skal våge å løfte frem i offentligheten det som ingen andre våger å si. Kirken skal peke på det som feies unna og gjemmes bort. Kirken skal ikke beskytte seg eller vike unna. Kirken skal være midt blant folk, og peke på alle

menneskers ukrenkelige rett til verdighet og tilhørighet. Og vi skal ikke gjøre det alene, vi skal gjøre det sammen, med andre troende, med kulturlivet, med sivilsamfunnet – og med politikere.

Avslutning

Mer enn to år har gått siden 1. januar 2017. Skillet mellom stat og kirke ligger bak oss.

Endring gir mulighet. Endring kan skape fornyelse og gi kraft, også for kirken. Men endring betyr også å ta valg. Det betyr å lytte til hverandre, på tvers av grenser og – her på kirkemøtet - arbeidsgiverlinjer, for å finne ut hvordan ressurser skal fordeles. Det betyr ikke minst å finne ut hva som er umistelige fellesverdier for at vi fortsatt skal være en bred og åpen folkekirke for alle som ønsker å høre til.

Kjære KM! Vi har en stor oppgave foran oss: Å skape et enda større rom for tro og liv og vekst. Å holde sammen – fordi vi har en Gud som inviterer til fellesskap – og fordi det gir oss kraft til å være kirke for folk flest i vår tid. La kirkens dører være åpne. Ut mot verden! Inn i kirken! Vi er ingen kirke på defensiven, en kirke for de synkende tall og de forstemmende statistikker. Vi skal ikke være en innadvendt kirke som har nok med seg selv og sin egen struktur. Vi skal være en folkekirke, midt i verden. Vi skal se fremover, vi skal bygge den kirken vi vil ha i 2030. Da må vi snakke om hvem vi vil VÆRE som kirke. Så må vi GJØRE det. Det er bare å sette i gang.